

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA PÁTÁ SEKCE

VĚC JIRSÁK proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 8968/08)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

5. dubna 2012

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořizovaný úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci Jirsák proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení

Dean Spielmann, *předseda*, Elisabet Fura,

Karel Jungwiert,

Mark Villiger,

Ann Power-Forde,

Ganna Yudkivska,

André Potocki, *soudci*,

a Claudia Westerdiek, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 6. března 2012,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 8968/08) směřující proti České republice, kterou dne 13. února 2008 podal k Soudu český občan pan Zdeněk Jirsák („stěžovatel“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupuje pan W. Firla, advokát působící v Havířově. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. A. Schorm z Ministerstva spravedlnosti.

3. Stěžovatel zejména tvrdí, že podmínky jeho zbavení svobody byly nelidské a ponižující a porušovaly článek 3 Úmluvy.

4. Dne 10. ledna 2011 předseda páté sekce rozhodl oznámit stížnost vládě.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

5. Stěžovatel pan Zdeněk Jirsák je českým občanem, narodil se v roce 1953 a v současné době je ve výkonu trestu ve Věznici Karviná.

A. Podmínky stěžovatelova zbavení svobody a jeho zranění

6. V letech 2000 až 2005 vykonával stěžovatel trest odnětí svobody v odděleních „C“ a „D“ ve Věznici Valdice.

7. V době od 10. listopadu 2000 do 29. ledna 2001 byl spolu s dalšími devíti odsouzenými umístěn v cele č. 223 o celkové ploše 35,816 m². Cella měla pravoúhlý půdorys, podél obou delších stran byla umístěna jednopatrová lůžka. Vedle vchodu, který se nacházel na jednom konci cely, byla samostatná místnost s toaletou. Na opačném konci cely byla dvě velká okna, každé o ploše 1,44 m². Jedno celé okno a polovinu druhého bylo možno otevřít. Okna byla zvenčí přibližně ve vzdálenosti 1,5 metru zakryta zábranou ze žlutého průsvitného sklolaminátu. Záleželo jen na odsouzených, jak a kdy budou okna otevírána. Cella byla vybavena deseti skřínkami, dvěma stoly a deseti židlemi.

8. Stěžovatel byl po celou dobu pobytu v cele č. 223 zaměstnán ve vězeňské prádelně, kde strávil každý pracovní den devět hodin. Jednu hodinu denně mohl trávit na vycházkovém dvoře. Rovněž mohl sledovat televizi nebo se účastnit dalších volnočasových aktivit mimo

celu. Dvakrát týdně měl možnost se osprchovat teplou vodou a po práci se mohl umýt. Měl nárok na jedno teplé jídlo denně a čtyřikrát v týdnu na dvě teplá jídla. Měl přístup k celé řadě kulturních a sportovních aktivit, knihám, novinám a časopisům.

9. Dne 28. ledna 2001 v 19:30 hod. si stěžovatel při slézání ze svého lůžka v cele zlomil kotník. Tvrdí, že upadl, protože se mu udělalo nevolno z vydýchaného vzduchu v cele. Nepožádal o lékařské ošetření, neboť se domníval, že kotník je jen vymknutý. Vzal si pouze nějaké tablety s ibuprofenem proti bolesti. Ráno nemohl kvůli silné bolesti kotníku chodit, a tak jej spoluvězni dopravili na vězeňskou ošetrovnu.

10. Lékař stěžovatele vizuálně prohlédl a dospěl k závěru, že je silně intoxikován léky, vyšetření však neprovedl. Neodeslal stěžovatele na rentgenové vyšetření, neboť laborant obsluhující rentgen ve věznici byl na dovolené a převoz do nemocnice nebyl podle jeho názoru možný kvůli údajné stěžovatelově intoxikaci. Stěžovatel byl prohlášen za intoxikovaného a umístěn do samovazby.

11. Následujícího dne, tj. 30. ledna 2001, bylo stěžovateli provedeno rentgenové vyšetření, při kterém se zjistilo, že má zlomený kotník. Byl převezen do vězeňské nemocnice v Praze. Podle záznamů stěžovatel s lékařským personálem plně spolupracoval a dne 31. ledna 2001 byl v nemocnici operován. Až do 20. března 2001 zůstal ve věznici v Praze, kde se léčil. Poté byl převezen do věznice v Brně, kde podstoupil další léčbu, včetně fyzioterapie. Léčba trvala celkem sedm měsíců, avšak stěžovatel i po jejím ukončení docházel k lékaři, neboť se mu ve zlomeném kotníku rozvinula artróza.

12. Dne 26. března 2001 byl stěžovatel shledán vinným z kázeňského přestupku požití návykové látky. Byl mu uložen kázeňský trest umístění do uzavřeného oddělení na pět dnů. Stěžovatel nepodal proti rozhodnutí stížnost.

13. Stěžovatel byl také vyřazen z vězeňského zaměstnání, neboť se mělo za to, že se dne 29. ledna 2001 nedostavil do práce kvůli požití návykové látky.

B. Stížnosti proti Vězeňské službě

14. V listopadu 2001 podal stěžovatel trestní oznámení na ředitele Věznice Valdice kvůli údajně nedostatečné léčbě jeho zranění.

15. Dne 1. února 2002 byl státním zástupcem Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové vyrozuměn, že jeho trestní oznámení je nedůvodné.

16. Dne 22. srpna 2002 vyjádřilo vrchní státní zastupitelství pochybnosti o postupu Vězeňské služby vůči stěžovateli a oznámení předalo Ministerstvu spravedlnosti, odboru generální inspekce, oddělení vězeňství, aby věc prošetřilo. Státní zástupce zejména poukázal na to, že ačkoli podle lékařské zprávy dne 29. ledna 2001 v 15:10 hod. již stěžovatel nebyl intoxikován, nebyl odeslán na rentgenové vyšetření a až do následujícího dne byl držen v samovazbě, v době svého zranění byl vyřazen z vězeňského zaměstnání, nebyly mu vypláceny nemocenské dávky a byl mu uložen kázeňský trest za požití návykové látky, aniž se někdo zabýval jeho tvrzením, že požil léky proti bolesti kvůli svému zranění. O výsledku tohoto šetření stěžovatel Soud neinformoval.

17. Dne 13. února 2004 v odpovědi na jiné stěžovatelovo oznámení týkající se přeplněnosti věznice vrchní státní zastupitelství stěžovateli sdělilo, že si je vědomo přeplněnosti některých oddělení ve Věznici Valdice a že příslušný státní zástupce již podnikl kroky k nápravě této situace.

18. Dne 20. října 2005 podal stěžovatel na způsob, jakým s ním bylo ve dnech 29. a 30. ledna 2001 zacházeno, stížnost ke Generálnímu ředitelství Vězeňské služby, které ji dne 29. listopadu 2005 shledalo nedůvodnou.

C. Občanskoprávní řízení na náhradu škody proti státu

19. Stěžovatel podal žalobu proti České republice na náhradu škody vzniklé v důsledku zranění způsobeného nevyhovujícími podmínkami zbavení svobody v cele č. 223 ve Věznici Valdice a nedostatečné péče ze strany vězeňského lékaře.

20. Rozsudkem ze dne 7. dubna 2005 Okresní soud v Jičíně stěžovatelu žalobu zamítl s tím, že stěžovatel byl v rozhodné době umístěn spolu s dalšími devíti odsouzenými v cele o ploše 35,816 m² (nebo o obestavěném prostoru o objemu 107,448 m³) včetně toalety, což bylo v souladu s tehdy účinným rozkazem ministra spravedlnosti č. 20/1977, který vyžadoval minimálně 7 m³ na jednoho odsouzeného. Soud vycházel z výpovědi stěžovatele, dvou z jeho spoluvězňů v době zranění, dalších svědků a z několika dokumentů. Údaje o rozměrech cely byly převzaty ze sdělení Vězeňské služby, přičemž soud nepovažoval za nutné provést přeměření cely na místě samém, jak požadoval stěžovatel. Na postupu vězeňského lékaře neshledal soud nic nezákonného. Stěžovatelův návrh na provedení dalších důkazů zamítl jako nadbytečný.

21. Stěžovatel podal proti rozsudku odvolání, v němž argumentoval, že podmínky jeho zbavení svobody byly nevyhovující. Namítal, že soud nevyhověl jeho žádosti o provedení důkazu lékařským znaleckým posudkem k otázce podmínek jeho zbavení svobody a návrhu, aby soud sám změřil předmětnou celu a nespoléhal se na sdělení věznice.

22. Dne 19. října 2005 Krajský soud v Hradci Králové potvrdil prvoinstanční rozsudek a ztotožnil se s názorem okresního soudu.

23. Dne 10. května 2007 Nejvyšší soud zamítl stěžovatelovo dovolání. Potvrdil závěry nižších soudů o tom, že podmínky stěžovatelova zbavení svobody, včetně rozměrů jeho cely, byly v souladu s vnitrostátním právem.

24. Stěžovatel podal ústavní stížnost, v níž napadal podmínky svého zbavení svobody a namítal, že v předcházejícím řízení bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces.

25. Ústavní soud zaslal stížnost k vyjádření nižším soudům, které ve věci předtím rozhodovaly.

26. Dne 24. října 2007 Ústavní soud stěžovatelu ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou a prohlásil, že stěžovatel pouze nesouhlasí s výsledkem řízení. Dodal, že rozhodnutí obecných soudů byla logická a dostatečně odůvodněná a nevykazovala známky libovůle. Ústavní soud v odůvodnění necitoval písemná stanoviska nižších soudů. Z jeho usnesení však vyplývá, že okresní soud pouze v krátkém vyjádření uvedl, že jeho rozhodnutím nebylo porušeno žádné stěžovatelovo ústavní právo, a krajský soud jen odkázal na text svého rozsudku. S žádným z těchto vyjádření nebyl stěžovatel seznámen, neboť podle Ústavního soudu nevznášela do případu nic nového.

D. Další stěžovatelem zahájená řízení

27. V roce 2007 podal stěžovatel žalobu na ochranu osobnosti proti vězeňskému lékaři, který jej dne 29. ledna 2001 ošetřoval. Dne 3. prosince 2010 byla jeho žaloba zamítnuta s odůvodněním, že lékař jednal z titulu své oficiální funkce, a tudíž žaloba měla být podána proti státu. V té době zároveň vypršela promlčecí lhůta pro podání této žaloby.

28. Dne 22. července 2010 podal stěžovatel k Obvodnímu soudu pro Prahu 2 žalobu proti státu na náhradu škody podle zákona o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci s tím, že důvodem žaloby byly údajně nelidské podmínky zbavení svobody po celou dobu trvání jeho trestu. Toto řízení dosud probíhá.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

A. Občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.)

29. Podle § 11 má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Podle § 13 odst. 1 má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti a aby byly odstraněny následky těchto zásahů. Rovněž má právo na přiměřené zadostiučinění. Odstavec 2 stanoví, že pokud by se zadostiučinění podle odstavce 1 nejevilo postačujícím zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Podle § 16 kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá za ni podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu.

30. Ustanovení § 420 a násl. upravují občanskoprávní odpovědnost za škodu. Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Podle těchto ustanovení lze žádat pouze náhradu majetkové škody.

B. Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (ve znění účinném v rozhodné době)

31. Podle ustanovení § 13 stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem, včetně porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda, měl právo na náhradu škody podle § 31.

C. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody (zákon č. 169/1999 Sb.)

32. Podle § 16 odst. 2 musí mít každý odsouzený zabezpečeno lůžko a prostor pro uložení osobních věcí. Podle § 16 odst. 5 má odsouzený právo na zdravotní péči v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu. Dle ustanovení § 26 odst. 1 smí odsouzený k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení. Stížnost, případně žádost musí být orgánu, jemuž je adresována, neprodleně odeslána.

D. Řád výkonu trestu odnětí svobody (vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb.) ve znění účinném v rozhodné době

33. Ustanovení § 17 upravovalo ubytování odsouzených, avšak nestanovilo rozměry cel. Podle odstavce 5 musely být cely vybaveny záchodem a umyvadlem, odděleným od zbývajících prostorů cely neprůhlednou zástěnou.

E. Novela vyhlášky o výkonu trestu odnětí svobody (zákon č. 378/2004 Sb.), která nabyla účinnosti dne 1. července 2004

34. Novela stanoví, že na jednoho odsouzeného musí připadat ubytovací plocha nejméně 4 m². Umístit odsouzeného do ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených, v níž na něho připadne ubytovací plocha menší než 4 m², lze pouze tehdy, jestliže celkový počet odsouzených vykonávajících trest ve věznicích téhož základního typu v rámci republiky překročí kapacitu věznic stanovenou tak, aby odpovídala minimálnímu požadavku na ubytovací plochu. Podle § 17 odst. 7 lze užívat jednopatrová lůžka jen tehdy, bude-li mezi ložnými plochami dolního a horního lůžka zachována vzdálenost nejméně 80 cm a bude-li na jednoho odsouzeného připadat nejméně 7 m³ vzduchu.

F. Příkaz ministra spravedlnosti č. 20/1977 ve znění účinném v rozhodné době

35. Ustanovení § 24 upravovalo ubytování vězňů. Stanovilo minimální prostor cely na jednoho odsouzeného na 7 m³ a minimální výšku cely na 2,8 m. Jednopatrová lůžka bylo možno užívat, pokud vzdálenost mezi ložnými plochami činila nejméně 100 cm.

III. PŘÍSLUŠNÉ MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY**A. Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 21. až 30. dubna 2002 (CPT/Inf (2004) 4)**

36. CPT mimo jiné uvedl:

„60. Nedávné změny právní úpravy výkonu vazby vedly k podstatnému snížení počtu vězňů v českých věznicích. Zjištění delegace během návštěvy v roce 2002 však naznačila, že mnoho vězňů v českých věznicích má i nadále příliš malý obytný prostor.

CPT se v této souvislosti se znepokojením dozvěděl, že beztak nedostačující úředně stanovená výměra 3,5 m², kterou kritizoval (viz bod 47 zprávy o návštěvě z roku 1997), byla nedávno formálně zrušena. CPT doporučuje, aby byl v českém vězeňství znovu zaveden úřední standard, který zaručí v celách s více vězni alespoň 4 m² na jednoho vězně.

CPT vyzývá české úřady, aby i nadále usilovaly o definitivní skoncování s přeplněností věznic. Úspěšné dovršení tohoto úkolu mj. vyžaduje plně využití stávajících možností alternativních trestů.

61. ...Věznice Valdice je umístěna v objektech kláštera ze 17. století, který byl před zhruba 140 let změněn na vězení. Od 80. let minulého století byla její kapacita snížena o více než polovinu (z 2700 na 1280 vězňů). V době návštěvy delegace bylo ve věznici 1 387 vězňů-mužů (108 % obsazenost).“

B. Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal CPT ve dnech 21. až 24. června 2006 (CPT/Inf (2007) 32)

37. CPT mimo jiné uvedl:

„30. Výbor s potěšením konstatuje, že novely zákona o výkonu trestu odnětí svobody a zákona o výkonu vazby z roku 2004 zavádějí normu minimálně 4 m² na jednoho vězně v celách, které jsou určeny pro více osob. Byla však zároveň zavedena výjimka z tohoto pravidla, a jak české úřady uvádějí ve své odpovědi ze dne 14. dubna 2005 (CPT/Inf (2005) 5), „při stanovení minimální ubytovací plochy 4 m² na jednoho vězně se většina věznic potýká často s podstatným překročením ubytovacích kapacit“.

Věznice Valdice, popsána v § 61 zprávy z návštěvy CPT v roce 2002 (CPT/Inf (2004) 4), má kapacitu 1094 osob a je v ní umístěno 1 197 vězňů ve výkonu trestu odnětí svobody, z nichž 629 osob podléhalo režimu se zvýšenou ostrahou (kategorie D).“

C. Závěrečná doporučení Výboru pro lidská práva: Česká republika, 27. srpna 2001 (CCPR/CO/72/CZE)

38. Výbor mimo jiné konstatoval:

„19. Výbor je znepokojen přeplněností věznic (článek 10). Smluvní strana by měla přijmout opatření k předcházení přeplněnosti věznic a zajistit shodu s požadavky článku 10. Měla by poskytnout informace o kapacitě věznic a o aktuálním počtu uvězněných osob, aby umožnila Výboru posoudit úroveň přeplněnosti.“

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

39. Stěžovatel namítá, že podmínky jeho zbavení svobody v cele č. 223 ve Věznici Valdice byly nelidské a ponižující a že mu nebyla poskytnuta dostatečná lékařská péče, což je v rozporu s požadavky článku 3 Úmluvy, který zní:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

40. Vláda s touto námitkou nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

41. Vláda tvrdí, že obě námitky mají být posuzovány samostatně a že stěžovatel ohledně své stížnosti na podmínky zbavení svobody nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy. Namítá, že v občanskoprávním řízení, které stěžovatel zahájil u Okresního soudu v Jičíně, požadoval pouze náhradu škody za údajnou nedostatečnou lékařskou péči. Pokud jde o stěžovatelovo tvrzení týkající se nevyhovujících podmínek, měl podat proti státu samostatnou občanskoprávní žalobu na ochranu osobnosti nebo žalobu na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb.

42. Vláda dodává, že i pokud by Soud dospěl k závěru, že žádný z jí navrhovaných právních prostředků nápravy není možno považovat za účinný, stížnost byla v každém případě podána po šestiměsíční lhůtě, neboť stěžovatelův pobyt v cele č. 223 skončil dne 29. ledna 2001.

43. Stěžovatel s tím nesouhlasí.

44. Soud připomíná, že podle článku 35 odst. 1 může posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy. Stěžovatelé musí poskytnout vnitrostátním soudům příležitost, v zásadě určenou smluvním státům, vyloučit či napravit porušení, která státu vytýkají. Tato zásada se zakládá na předpokladu vyjádřeném v článku 13 Úmluvy – s nímž je úzce spjata – že vnitrostátní právní řád nabízí pro zhojení tvrzeného porušení účinný prostředek nápravy. Vyčerpaný však musejí být podle článku 35 odst. 1 jen ty právní prostředky nápravy, které mají vztah k tvrzenému porušení a jsou dostupné a účinné. Tyto právní prostředky nápravy musejí existovat s dostatečnou mírou jistoty jak v praxi, tak v teorii; v opačném případě se má za to, že postrádají požadovanou účinnost a přístupnost: je na smluvním státu, aby prokázal, že tyto podmínky jsou splněny. Kromě toho, po stěžovateli, který vyčerpal právní prostředek nápravy, jenž je zjevně účinný a dostatečný, nemůže být požadováno, aby se pokusil využít i jiné prostředky, které jsou sice dostupné, ale pravděpodobně nemají větší naději na úspěch (viz *McFarlane proti Irsku*, č. 31333/06, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2010, § 107, a *T. W. proti Maltě*, č. 25644/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. dubna 1999, § 34).

45. V případech týkajících se nevyhovujících podmínek zbavení svobody, které již skončily, je občanskoprávní žaloba na náhradu škody pro účely článku 35 Úmluvy účinným právním prostředkem nápravy (viz *Łomiński proti Polsku*, č. 33502/09, rozhodnutí ze dne 12. října 2010, § 72).

46. V projednávané věci Soud konstatuje, že stěžovatel zahájil u Okresního soudu v Jičíně občanskoprávní řízení proti státu, v němž požadoval náhradu škody podle § 420 a násl. občanského zákoníku za škodu vzniklou v důsledku zranění způsobeného nevhodnými podmínkami zbavení svobody. Vnitrostátní soudy jeho žalobu zamítly, neboť nezjistily ze strany vlády nezákonný postup a podmínky stěžovatelova zbavení svobody shledaly v souladu

s vnitrostátním právem. Zevrubně tedy zkoumaly obě části stížnosti nyní projednávané před Soudem.

47. Soud je toho názoru, že prostředek nápravy zvolený stěžovatelem, který byl přesvědčen, že utrpěl především majetkovou škodu, lze považovat za účinný. Pokud by stěžovatel se svojí žalobou uspěl, byla by mu za jeho zranění – jež bylo podle jeho názoru zapříčiněno nevyhovujícími podmínkami zbavení svobody – poskytnuto odškodnění.

48. Je možná pravda, jak tvrdí vláda, že stěžovatel mohl rovněž podat žalobu proti státu na ochranu osobnosti podle § 13 a 16 občanského zákoníku a požadovat jak náhradu majetkové škody, tak nemajetkové újmy.

49. Nicméně vzhledem k tomu, že prostředek nápravy zvolený stěžovatelem je nutno považovat pro účely jeho stížností projednávaných před Soudem za účinný právní prostředek nápravy, nelze po stěžovateli požadovat, aby využil i jiný dostupný prostředek, který navíc nesliboval lepší vyhlídky na úspěch. Soud v této souvislosti poznamenává, že právní prostředek navrhaný vládou by vyžadoval, aby stěžovatel prokázal nezákonnost postupu žalovaného, stejně jako tomu bylo u prostředku, který stěžovatel využil. Ustanovení § 16 občanského zákoníku upravující nárok na náhradu škody v rámci ochrany osobnosti výslovně stanoví, že tyto nároky se řídí obecnými ustanoveními o náhradě škody v § 420 a násl. občanského zákoníku. Nárok na náhradu škody by se tedy řídil stejnými pravidly jako nárok, který stěžovatel vznesl.

50. Tentýž závěr platí ohledně případné žaloby proti státu podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, který v té době představoval jen alternativní prostředek pro uplatnění nároku na náhradu škody proti státu, přičemž pro úspěch tohoto nároku by byl rovněž nezbytný závěr o nezákonném postupu státu.

51. Soud proto zamítá námitku nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy vznesenou vládou.

52. Soud dodává, že pokud by měly být stěžovatelovy námitky chápány tak, že směřují i proti podmínkám, za nichž byl stěžovatel zbaven svobody v jiných celách ve Věznici Valdice, jak to vyplývá z jeho repliky na stanovisko vlády, taková stížnost by byla nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy podle článku 35 odst. 1 Úmluvy, neboť stěžovatel tyto námitky nevznesl v občanskoprávním řízení na náhradu škody proti státu, jež zahájil u Okresního soudu v Jičíně, a řízení zahájené v roce 2010 u Obvodního soudu pro Prahu 2 dosud probíhá.

53. Pokud jde o námitku vlády, že stížnost na nevhodné podmínky stěžovatelova zbavení svobody byla podána opožděně, Soud nemá důvod zpochybňovat účinnost občanskoprávního prostředku nápravy zvoleného stěžovatelem, který byl ukončen rozhodnutím Ústavního soudu dne 24. října 2007. I tuto námitku vlády proto zamítá.

54. Soud konstatuje, že tato stížnost není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dále konstatuje, že ani z jiných důvodů není nepřijatelná. Musí proto být prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Tvrzení účastníků řízení

55. Stěžovatel tvrdí, že přeplněnost věznic v České republice je systémový problém, který je i příčinou jeho úrazu. Argumentuje tím, že podmínky jeho zbavení svobody v cele č. 223 dosáhly intenzity nelidského a ponižujícího zacházení, neboť cela byla přeplněná, nebyl v ní systém větrání a byla vybavena jen jednou toaletou na deset osob. Ve své odpovědi na stanovisko vlády uvádí, že teplota v cele se pohybovala mezi 10 a 14 stupni Celsia.

56. Stěžovatel dále tvrdí, že mu nebylo včas ošetřeno jeho zranění a místo toho, aby mu byla poskytnuta řádná a včasná léčba, byl umístěn do samovazby.

57. Vláda uvádí, že podmínky stěžovatelova zbavení svobody v cele č. 223 nedosáhly minimální úrovně závažnosti nutné k tomu, aby se na ně vztahoval článek 3. Ačkoli podlahová plocha připadající na jednu osobu činila ve stěžovatelově cele pouze 3,6 m², ostatní podmínky byly plně uspokojivé a existovaly i jiné faktory, pro které nebylo možno podmínky označit za nelidské či ponižující.

58. Vláda je přesvědčena, že nedostatek prostoru na osobu mohl být do jisté míry kompenzován velkou celkovou plochou cely, která v tomto případě činila 36 m². Stěžovatel byl v cele umístěn jen dva a půl měsíce, přičemž devět hodin denně trávil mimo celu při práci v prádelně a další hodinu denně měl možnost pobývat na vycházkovém dvoře. Navíc se mohl účastnit kulturních nebo sportovních aktivit mimo celu, ačkoli v rozhodném období využil pouze možnost sledování televize.

59. Co se týče ostatních podmínek, vláda tvrdí, že dvě velká okna, která bylo možno kdykoli otevřít, zaručovala dostatečný přísun čerstvého vzduchu a denního světla, a to i navzdory sklolaminátové zábraně, která byla instalována zvenčí přibližně 1,5 m před okny a jejímž účelem bylo zabránit vizuálnímu kontaktu se sousedícím obytným domem. Teplota v cele se pohybovala mezi 20 a 22 stupni Celsia.

60. Vláda trvá na tom, že stěžovateli byla v souvislosti s jeho zraněním poskytnuta naprosto adekvátní lékařská péče, včetně léčby na specializovaných klinikách, operace nohy, pravidelných kontrol a fyzioterapie, která vedla k úplnému uzdravení. Došlo sice k určitému prodloužení s ošetřením, ale jednalo se jen o několik hodin a navíc toto prodloužení způsobil sám stěžovatel, neboť zkušený lékař dospěl k závěru, že stěžovatel je intoxikován a jeho okamžitý převoz do nemocnice není možný. Podle názoru vlády nebylo toto prodloužení natolik závažné, aby bylo možno je považovat za porušení článku 3 Úmluvy.

2. Hodnocení Soudu

61. Soud připomíná, že špatné zacházení musí dosahovat určitého minimálního stupně závažnosti, aby se na ně vztahoval článek 3 Úmluvy. Posouzení této minimální závažnosti je z povahy věci relativní; závisí na všech okolnostech případu, jako je délka trvání tohoto zacházení, jeho fyzické nebo psychické následky a v některých případech i pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (viz *Irsko proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 18. ledna 1978, § 162, Série A č. 25, a *M. S. S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2011, § 219).

62. Stát musí zajistit, aby osoby byly zbaveny svobody v podmínkách, které jsou slučitelné s jejich lidskou důstojností, způsob výkonu tohoto opatření je nevystavoval útrapám nebo tísní takové intenzity, která by překračovala nevyhnutelnou míru utrpení zákonitě spjatou se zbavením svobody, a rovněž aby, vzhledem k praktickým požadavkům odnětí svobody, bylo dostatečně zabezpečeno jejich fyzické a duševní zdraví, mimo jiné prostřednictvím poskytování lékařské péče. Při posuzování podmínek zbavení svobody je nutno brát v potaz kumulativní účinek těchto podmínek, jakož i konkrétní tvrzení stěžovatele (viz *Kudła proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu, § 94, ESLP 2000-XI, a *Kalashnikov proti Rusku*, č. 47095/99, § 95, ESLP 2002-VI).

a) Stížnost na podmínky stěžovatelova zbavení svobody v cele č. 223

63. Soud znovu opakuje, že nemůže jednou pro vždy rozhodnout, kolik prostoru by z hlediska Úmluvy mělo připadat na jednoho odsouzeného. To bude vždy záležet na mnoha relevantních faktorech, např. délce zbavení svobody v konkrétních podmínkách, možnosti venkovních fyzických aktivit, fyzickém a duševním stavu odsouzeného atd. To je také důvod,

proč Soud sice může přihlídnout k obecným normám v této oblasti vypracovaným jinými mezinárodními institucemi, jako je například Výbor pro zabránění mučení, avšak tyto normy nemohou být rozhodujícím argumentem (viz *Trepashkin proti Rusku*, č. 36898/03, rozsudek ze dne 19. července 2007, § 92).

64. Nicméně pokud se velikost osobního prostoru, který má odsouzený k dispozici, pohybuje v rozmezí 3 až 4 m², je nutné zkoumat i jiné aspekty fyzických podmínek zbavení svobody, aby mohlo být posouzeno, zda je toto zbavení v souladu s článkem 3 Úmluvy. Mezi takové aspekty patří mimo jiné možnost používat v soukromí toaletu, větrání, přístup denního světla a vzduchu, dostatečné vytápění a dodržení základních hygienických požadavků (viz např. *Moiseyev proti Rusku*, č. 62936/00, rozsudek ze dne 9. října 2008, § 123, a *Sulejmanovic proti Itálii*, č. 22635/03, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 42). Relativní nedostatek prostoru může být kromě toho kompenzován absolutní velikostí ubytovací místnosti i poskytnutou volností pohybu (viz *Valašinas proti Litvě*, č. 44558/98, § 107, ESLP 2001-VIII).

65. V projednávané věci Soud konstatuje, že stěžovatel zpočátku namítal pouze přeplněnost. Soud proto nebude zkoumat ostatní faktory významné pro slučitelnost podmínek zbavení svobody s článkem 3 Úmluvy (viz *Valašinas*, cit. výše, § 108-111), které navíc, jak se zdá, v projednávané věci nevyvolávají žádné otázky podle tohoto ustanovení.

66. Pokud jde o podmínky v cele č. 223, Soud předně poznamenává, že stěžovatel v ní byl umístěn dva a půl měsíce, což je značná doba (viz např. *Trepashkin*, cit. výše, § 94, kdy rozhodné období zbavení svobody trvalo přibližně pět týdnů). Celková ubytovací plocha cely, v níž bylo umístěno deset odsouzených, činila 36 m², tj. 3,6 m² na vězně. Soud se proto musí podmínkami v cele zabývat podrobněji.

67. Soud konstatuje, že celková plocha cely 36 m² umožňovala dostatečný pohyb, a nelze tedy říci, že by stěžovatel byl po dobu svého pobytu v cele prakticky nucen zdržovat se jen na lůžku (viz *a contrario Peers proti Řecku*, č. 28524/95, § 75, ESLP 2001-III). Soud také považuje za velmi významné, že stěžovatel trávil každý pracovní den devět hodin na svém pracovišti mimo celu a další hodinu venku na vycházkovém dvoře. Vedle toho měl možnost provozovat další volnočasové aktivity mimo celu.

68. V cele se nacházela dvě velká okna, která bylo možno kdykoli otevřít. Je pravda, že zvenčí ve vzdálenosti 1,5 m od oken byla instalována sklolaminátová zábrana. Soud se nicméně nedomnívá, že by bránila vstupu čerstvého vzduchu do cely. Sám stěžovatel tvrdil, že důvodem nedostatku čerstvého vzduchu v cele bylo dosti chladné počasí venku. Skutečností však zůstává, že stěžovatel i jeho spoluodsouzení mohli okna kdykoli otevřít.

69. Soud akceptuje, že průsvitná sklolaminátová bariéra musela do jisté míry omezovat přístup přirozeného světla do cely. Nicméně mu nebránila zcela a v každém případě stěžovatel v tomto směru nic zvláštního nenamítal.

70. Pokud jde o teplotu v cele, vláda tvrdí, že byla udržována mezi 20 a 22 stupni Celsia. Stěžovatel ve své odpovědi na stanovisko vlády uvedl, že teplota se pohybovala jen mezi 10 a 14 stupni Celsia. Soud podotýká, že tuto skutečnost stěžovatel nikdy předtím netvrdil, a to ani v řízení před vnitrostátními orgány. Soud považuje za těžko uvěřitelné, že by si stěžovatel, pokud je jeho tvrzení pravdivé, na takto závažnou skutečnost nestěžoval již dříve ve svých četných podáních k vnitrostátním orgánům nebo ve stížnosti k Soudu. Navíc jeho tvrzení není podpořeno žádnými jinými důkazy, a Soud mu proto nemůže přikládat žádnou váhu.

71. Soud souhlasí s tím, že přítomnost jediné toalety v cele, v níž bylo umístěno deset lidí, mohla stěžovateli někdy způsobit nepohodlí. Na druhou stranu však konstatuje, že toaleta byla umístěna v samostatné místnosti s funkčními dveřmi, a proto poskytovala dostatečný pocit soukromí.

72. Cela byla také po celou dobu vybavena umyvadlem s tekoucí studenou vodou. Je pravda, že stěžovatel neměl možnost kdykoli se osprchovat teplou vodou, avšak nezdá se, že by mu to bránilo provádět hygienu do takové míry, která by byla neslučitelná s článkem 3, neboť se mohl umýt každý den po práci (viz *Valašinas*, cit. výše, § 108).

73. Ve světle těchto úvah je Soud přesvědčen, že podmínky stěžovatelova zbavení svobody nedosáhly minimálního stupně závažnosti, při němž by se rovnaly ponižujícímu nebo nelidskému zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

b) Stížnost na nedostatečnou léčbu stěžovatelova zranění

74. Soud předesílá, že klíčovou otázkou projednávané věci, kterou stěžovatel namítá, je údajné prodlení při léčbě jeho zranění.

75. Soud opakuje, že úřady mají povinnost chránit zdraví osob zbavených svobody. Nedostatek adekvátní lékařské péče může být považován za zacházení v rozporu s článkem 3 (viz *Keenan proti Spojenému království*, č. 27229/95, § 111, ESLP 2001-III). Součástí adekvátnosti léčby je také její rychlost (viz *Paladi proti Moldávii*, č. 39806/05, rozsudek ze dne 10. července 2007, § 81, potvrzený velkým senátem ve věci *Paladi proti Moldávii*, č. 39806/05, rozsudek velkého senátu ze dne 10. března 2009, § 72). Ponechání osoby, která je zbavena svobody, po značnou dobu bez nezbytného ošetření předepsaného lékařem, neexistuje-li pro takový postup dostatečné vysvětlení, je nelidským a ponižujícím zacházením odporujícím článku 3 Úmluvy (viz *Mikhaniv proti Ukrajině*, č. 75522/01, rozsudek ze dne 6. listopadu 2008, § 74).

76. Prodlení, která byla prohlášena za neslučitelná s Úmluvou, pokud jde o onemocnění, většinou trvala řádově týdny (viz *Koval proti Ukrajině*, č. 65550/01, rozsudek ze dne 19. října 2006, § 81, a *Mikhaniv*, cit. výše, § 72) nebo dokonce měsíce (viz *Paladi*, cit. výše, § 79). Ve věci *Gavriliță proti Rumunsku* (č. 10921/03, rozsudek ze dne 22. června 2010, § 35) nebylo dvoutýdenní prodlení s adekvátní léčbou tuberkulózy shledáno porušením Úmluvy.

77. Pokud jde o zranění, ve věci *Hurtado proti Švýcarsku* (č. 17549/90, rozhodnutí ze dne 8. července 1993, § 80) označila Komise za porušení článku 3 prodlení v délce šesti dnů při léčbě zlomeného žebra. Podle článku 2 Úmluvy bylo dvouhodinové prodlení při léčbě fraktury lebky, která měla nakonec za následek úmrtí, prohlášeno za neslučitelné s povinností poskytnout včasnou lékařskou péči (*Anguelova proti Bulharsku*, č. 38361/97, § 130, ESLP 2002-IV).

78. Ve věci *Răducu proti Rumunsku* (č. 70787/01, rozsudek ze dne 21. dubna 2009, § 59-62) Soud dospěl k závěru, že stát neodpovídá podle článku 2 Úmluvy za smrt stěžovatele, a to i přes dvoutýdenní prodlení se zahájením řádné léčby jeho četných závažných onemocnění, neboť Soud přihlédl k vysoké kvalitě lékařské péče, která byla stěžovateli následně poskytnuta a díky níž se jeho stav stabilizoval.

79. V projednávané věci Soud konstatuje, že stěžovatel si zlomil kotník dne 28. ledna 2001 večer, ale zranění nahlásil Vězeňské službě až následující den ráno. Po vizuální prohlídce vězeňský lékař zjistil, že stěžovatel je intoxikován a tedy nezpůsobilý k převozu do nemocnice na rentgenové vyšetření. Toto vyšetření bylo proto provedeno až následující den a poté byla zahájena léčba jeho zranění.

80. Důvody prodlení, které předložily státní orgány, Soud nepřesvědčily. Vězeňská služba ani vláda neposkytly přesvědčivé vysvětlení, proč nebyl převoz stěžovatele do nemocnice dne 29. ledna 2001 možný. Důvody, které byly předloženy, jako např. stěžovatelova údajná intoxikace nebo nepřítomnost obsluhy rentgenu z důvodu dovolené, jsou zcela nepřijatelné, neboť stěžovatel byl žalovaným státem zbaven svobody a žalovaný stát

měl povinnost poskytnout mu péči. Nezbyvá proto než konstatovat, že při poskytnutí lékařské péče došlo k jednodennímu prodlení, které je přičitatelné státním orgánům.

81. Avšak ne každé prodlení s poskytnutím lékařské péče osob zbavených svobody je neslučitelné s článkem 3 Úmluvy. Z pohledu tohoto ustanovení je rozhodující, zda utrpení vyvolané opožděnou péčí dosáhlo minimálního stupně závažnosti, který je článkem 3 Úmluvy požadován (viz např. *Sarban proti Moldávii*, č. 3456/05, rozsudek ze dne 4. října 2005, § 84-87, *Paladi*, cit. výše, § 81 a *Hummatov proti Ázerbájdžánu*, č. 9852/03 a 13413/04, rozsudek ze dne 29. listopadu 2007, § 121).

82. V projednávané věci Soud sice akceptuje, že stěžovatel nepochybně trpěl bolestí, avšak nemůže spekulovat o její intenzitě. Dále konstatuje, že od 30. ledna 2001 již bylo stěžovateli řádně léčeno jeho zranění, včetně operace ve specializované nemocnici, pravidelných kontrol a fyzioterapie. Ohledně kvality následné péče stěžovatel nic nenamítá, avšak tvrdí, že v důsledku zranění mu přetrvávají nepříznivé zdravotní následky. Nepředložil však žádné důkazy o tom, zda jsou přetrvávající problémy s kotníkem důsledkem opožděné léčby zranění. Za této situace Soud nemůže učinit závěr, že nepříznivé následky jsou důsledkem opožděné lékařské péče.

83. Pokud jde o stěžovatelovo tvrzení, že jeho zranění bylo způsobeno především přeplněností věznice, Soud odkazuje na výše uvedený závěr o tom, že podmínky stěžovatelova zbavení svobody byly v souladu s článkem 3 Úmluvy.

84. S ohledem na tyto úvahy je Soud toho názoru, že jednodenní prodlení při ošetření stěžovatelova zranění nedosáhlo minimální úrovně závažnosti nezbytné k tomu, aby mohlo být považováno za nelidské či ponižující zacházení.

c) Celkové hodnocení

85. Soud poznamenává, že v některých případech posuzoval otázky údajně nevyhovujících podmínek zbavení svobody a lékařské péče samostatně (viz například *Gladkiy proti Rusku*, č. 3242/03, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, nebo *Buzychkin proti Rusku*, č. 68337/01, rozsudek ze dne 14. října 2008). Na druhou stranu v mnoha jiných případech komplexně hodnotil, zda se podmínky zbavení svobody, včetně přeplněnosti, společně s nedostatečnou lékařskou péčí rovnaly ponižujícímu zacházení (viz *Melnik proti Ukrajině*, č. 72286/01, rozsudek ze dne 28. března 2006, § 111, *Koval proti Ukrajině*, č. 65550/01, rozsudek ze dne 19. října 2006, § 82, nebo *Gavriliță proti Rumunsku*, č. 10921/03, rozsudek ze dne 22. června 2010, § 35-38).

86. V každém případě je Soud toho názoru, že i při zohlednění kumulativního účinku podmínek, za nichž byl stěžovatel zbaven svobody v cele č. 223, a prodlení s léčbou jeho zranění není dosaženo minimálního stupně závažnosti nutného pro porušení článku 3 Úmluvy.

87. Shora uvedené úvahy postačují Soudu k závěru, že k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo.

II. K OSTATNÍM TVRZENÝM PORUŠENÍM ÚMLUVY

88. Stěžovatel na základě článků 6 a 13 Úmluvy dále namítá, že soudy samy nezjišťovaly okolnosti jeho zranění, zamítly jeho návrhy na provedení dalších důkazů a jejich rozhodnutí byla nesprávná. Stěžuje si také, že se nemohl vyjádřit ke stanoviskům ostatních účastníků v řízení před Ústavním soudem.

89. Pokud jde o stížnost na nedostatek sporného řízení před Ústavním soudem, Soud odkazuje na věc *Holub proti České republice* (č. 24880/05, rozhodnutí ze dne 14. prosince 2010), kdy prohlásil podobnou stížnost podle článku 6 Úmluvy za nepřijatelnou, neboť stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu ve smyslu článku 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy. Soud takto

rozhodl na základě skutečnosti, že stanoviska, která nebyla stěžovateli zaslána, neobsahovala nic nového ani relevantního pro daný případ a Ústavní soud je ani nepoužil jako podklad pro své rozhodnutí.

90. V projednávané věci má Soud za to, že když Ústavní soud neseznámil stěžovatele se stanovisky ostatních účastníků řízení, nevznikla mu tím podstatná újma. Z toho plyne, že tato část stížnosti musí být prohlášena za nepřijatelnou podle článku 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy ve znění Protokolu č. 14.

91. Soud přezkoumal ostatní stěžovatelem předložené námitky a s ohledem na veškeré podklady, které má k dispozici, a pokud předložené námitky spadají do jeho pravomoci, konstatuje, že z nich nevyplývá žádné porušení práv a svobod stanovených v Úmluvě nebo v jejích protokolech. Tyto námitky proto musejí být zamítnuty jako zjevně neopodstatněné podle článku 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost, pokud jde o námitky založené na článku 3 Úmluvy týkající se podmínek stěžovatelova zbavení svobody v cele č. 223 a neadekvátní léčby jeho zranění, za přijatelnou a ve zbývajících částech za nepřijatelnou;
2. *rozhoduje*, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 5. dubna 2012 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Claudia Westerdiek
tajemnice

Dean Spielmann
předseda